

REMIGIJUS MERKEVIČIUS

GYNYBOS
BAUDŽIAMAJAME
PROCESE
PAGRINDAI

PIRMOJI
DALIS

REMIGIJUS MERKEVIČIUS

GYNYBOS BAUDŽIAMAJAME PROCESSE PAGRINDAI

MOKSLO MONOGRAFIJA

PIRMOJI DALIS

REMIGIJUS MERKEVIČIUS

GYNYBOS BAUDŽIAMAJAME PROCESSE PAGRINDAI

FUNDAMENTALS OF CRIMINAL DEFENCE

MOKSLO MONOGRAFIJA

PIRMOJI DALIS

MONOGRAPH

FIRST PART

Kraków 2024

Copyright by Remigijus Merkevičius & Księgarnia Akademicka Publishing, 2024

Recenzavo / Review:

Prof. dr. Romualdas Drakšas
Mykolo Romerio universitetas
Mykolas Romeris University

Prof. dr. Arianna Alpini
Macerata universitetas
Universita Di Macerata

Rekomendavo spausdinti /
Recommended for publication:

Vilniaus Universiteto Teisės Fakulteto Taryba
(2023 m. gruodžio 20 d. posėdžio protokolas Nr. 220000-TP-II)
Council of Vilnius University Faculty of Law
(December 20, 2023 protocol No. 220000-TP-II)

Viršelio dizainas / Cover design:
Paweł Sepielak

ISBN 978-83-8368-123-8 (series, PDF)
ISBN 978-83-8368-124-5 (series, print)

ISBN 978-83-8368-111-5 (volume, PDF)
ISBN 978-83-8368-110-8 (volume, print)

<https://doi.org/10.12797/9788383681115>

KSIĘGARNIA AKADEMICKA PUBLISHING

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43
e-mail: publishing@akademicka.pl
Internet site: <https://akademicka.com.pl>

TURINYS

ĮVADAS.....	13
SANTRUMPOS.....	17
I. DISKURSAS APIE ADVOKATUS	19
1. Baudžiamojo proceso teisės doktrinoje ir advokatūros teorijoje vyraujantis požiūris į gynėjus ir gynybą baudžiamajame procese	19
2. Gynėjo įvaizdis viešajame diskurse	20
3. Tipinės advokatams (gynėjams) „klijuojamos etiketės“	23
4. Vietoj išvadų	28
II. „PROFESIONALIOSIOS GYNYBOS“ BAUDŽIAMAJAME PROCESSE ISTORINĖS IŠTAKOS (ŠAKNYS) ir VYSTYMOSI KRYPTYS	31
1. Gynėjai (advokatai) senovės Rytų valstybėse.....	33
2. Gynėjai (advokatai) ir advokatūra senovės Graikijoje.....	36
3. Gynėjai (advokatai) ir advokatūra senovės Romoje.....	39
3.1. Gynėjų (advokatų) statusas ir vaidmuo senovės Romos respublikos baudžiamajame processe	41
3.2. Gynėjų (advokatų) statusas ir vaidmuo senovės Romos imperijos baudžiamajame processe	51
4. Advokatūros vystymasis po Antikos pasaulio žlugimo.....	56
4.1. Prancūziškoji advokatūra: advokatai – „teisės, teisingumo, iškalbos ir mokslo riteriai“ (Philippe IV de France).....	59
4.2. Vokiškoji advokatūra: advokatai – <i>non iuristae, sed iurgistae, non iurisconsulti, sed iure corrupti, non iuris periti, sed iure perditi, non Doctores, sed legum dolores</i> (A. M. Holterman).....	63
4.3. Angliškoji advokatūra: nepaisant to, kokias profesines pareigas – <i>barrister, Sergeant at Law, Queen’s Counsel</i> ar teisėjo – ar visuomeninę padėtį asmuo beužimtu, jis visą savo gyvenimą priklauso <i>Inn</i> , yra <i>Inn</i> narys ir jaučiasi esąs savo <i>Inn</i> nariu	72
III. ASMENS TEISĖS Į GYNYBĄ ir TEISĖS TURĖTI ADVOKATĄ KONSTITUCINIS PAMATAS	81
IV. GYNĖJO DALYVAVIMO BAUDŽIAMAJAME PROCESSE PASKIRTIS	91
1. Advokato (gynėjo) profesinės veiklos baudžiamajame procese fundamentalusis turinys (advokato (gynėjo) vaidmens baudžiamajame procese teorijos)	91

1.1.	<i>Gynėjo kaip išimtinai įtariamojo (kaltinamojo) privataus intereso reiškėjo teorija</i>	94
1.2.	<i>Gynėjo kaip teisę saugančios institucijos sui generis ar viešojo intereso reprezentanto teorija</i>	97
1.3.	Advokato (gynėjo) veiklos baudžiamajame procese fundamentalusis turinys Lietuvos profesiniame diskurse.....	105
2.	Gynėjo dalyvavimo baudžiamajame procese paskirtis	111
2.1.	<i>Gynėjo paskirtis – būtinybė ir nauda – santykiuose su ginamuoju</i>	114
2.2.	<i>Gynėjo paskirtis – būtinybė ir nauda – santykiuose su baudžiamąjį persekiojimo institucijomis ir teismu</i>	115
2.3.	<i>Gynėjo paskirtis – būtinybė ir nauda – dėl formalaus procesinio reglamentavimo</i>	118
2.4.	Vietoj išvadų	118
3.	Gynėjo tikslai baudžiamajame procese	119
4.	Gynėjo funkcijos baudžiamajame procese	121
V. GYNĖJO SANTYKIAI SU SVARBIAUSIAIS BAUDŽIAMOSIOS PROCESINĖS ERDVĖS DALYVIAIS		129
1.	Gynėjo elgesio su kitais baudžiamąjį proceso dalyviais bendrosios vertybinės orientacijos.....	129
1.1.	Gynėjas yra ir turi būti <i>šališkas</i> , o gynyba yra ir turi būti <i>vienpusiška</i>	130
1.2.	Gynyba niekada nėra <i>bereikalingas</i> ar <i>beprasmiškas</i> darbas	134
1.3.	Gynėjas gina <i>žmogų ir teisę</i> (bendrąją prasme).....	138
1.4.	Gynėjo (gynybos) tikslas yra ginamasis	141
1.5.	Gynėjas nepadedą „išvengti baudžiamosios atsakomybės“ nei „kaltajam“, nei „nusikaltėliui“	142
1.6.	Svarbiausius gynybos sprendimus priima ginamasis.....	143
1.7.	Praktikoje gynėjas yra <i>vienišas kovotojas</i>	148
1.8.	Gynėjas yra ir turi jaustis <i>nepriklausomu</i> , turi saugoti ir ginti savo <i>nepriklausomumą</i>	150
1.9.	Gynėjas turi pasitikėti savimi ir demonstruoti šį pasitikėjimą ginamajam.....	165
1.10.	Gynėjo požiūris turi būti kritiškas, racionalus ir „lankstus“, tačiau kartu ir „tvirtas“	165
1.11.	Advokatų veiklos teisėtumas.....	166
1.12.	Gynėjo pareiga visuomet išlikti profesionaliam ir taktiškam, nedemonstruoti asmeniškumą, emocijų ar nepasitenkinimo	172
2.	Gynėjo santykių su ginamuoju specifika	173
2.1.	Gynėjo ir ginamojo <i>abipusis tarpusavio pasitikėjimas</i>	174
2.2.	Būtina <i>profesionali distancija</i> iki ginamojo.....	186
3.	Įtariamojo (kaltinamojo) gynėjo elgesys su nukentėjusiuoju	193
3.1.	Savo elgesiu baudžiamajame procese gynėjas negali prisidėti prie antrinės (pakartotinės) nukentėjusiojo viktimizacijos	194
3.2.	Pagarbūs ir dalykiški gynėjo santykiai su nukentėjusiuoju gali duoti tiesioginės realios praktinės naudos ginamajam (gynybai)	195
3.3.	Svarbiausi nukentėjusiojo interesai baudžiamajame procese ir jų patenkinimas.....	199
4.	Gynėjas ir valstybiniai baudžiamąjį proceso subjektai (ikiteisminio tyrimo pareigūnas, prokuroras, teisėjas).....	204

4.1. Pirminis gynėjo tikslas – atrasti pagarbą, pariteto principu ir dalykiniu tarpusavio pasitikėjimu paremtą profesinį kontaktą su baudžiamojo persekiojimo institucijų pareigūnais ir teisėjais.....	204
4.2. Gynėjo ir baudžiamosios valdžios institucijų dalykinio tarpusavio pasitikėjimo apspręsta nauda gynybai	210
4.3. Gynėjo ir baudžiamosios valdžios institucijų dalykinio tarpusavio pasitikėjimo užtikrinimas	213
4.4. Advokatas konkretaus įtariamojo (kaltinamojo) gynėju tampa pasiūlius (rekomendavus) ikiteisminio tyrimo pareigūnui, prokurorui ar teisėjui !	216
4.5. Gynėjo pareiga išsaugoti nepriklausomumą nuo baudžiamosios valdžios institucijų bei užsitikrinti deramą pagarbą ir padorumą.....	219
5. Gynėjas ir kolegos advokatai	222
VI. GYNYBOS BAUDŽIAMAJAME PROCESSE SAMPRATA	231
1. Gynybos samprata pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje	231
2. Gynybos apibrėžtis baudžiamojo proceso įstatyme	235
3. Gynybos sampratų spektras baudžiamojo proceso teisės doktrinoje	236
3.1. Šiandieninės Lietuvoje vyraujančios baudžiamojo proceso teisės doktrinos skūpumas.....	237
3.2. S. Bieliackino <i>baudžiamasis gynimas</i> kaip „specifiškų privatiškų interesų gynimas, neįžeidžiant tuo pat metu viešųjų teisingumo interesų“	238
3.3. C. J. A. Mittermaier gynybos kaip teismo nešališkumo ir „tiesos“ užtikrinimo samprata	239
3.4. J. Vargha: „gynyba pasyviai saugo kaltinamąjį, o aktyviai – teisėją nuo neteisingo nuteisimo“	241
3.5. M. Frydmann požiūris į gynybą kaip institutą, kylantį iš pačios baudžiamosios teisės ar valstybės teisės bausti esmės	243
3.6. carinės Rusijos baudžiamojo proceso teisės doktrinos žvilgsnis į gynybos sampratą (В. К. Случевский, И. Я. Фойницкий)	247
3.7. Ф. Н. Фаткуллин, З. З. Зинатуллин ir Я. С. Аврах įžvalgos	250
3.8. Л. Е. Владиміровъ, О. М. Баев, И. З. Коробов ir С. В. Бородин išskirtos svarbiausios gynybos charakteristikos	251
3.9. „Gynyba įstatymo rėmuose“ (Ю. Ф. Лубшев)	252
3.10. S. Barton akcentuojamas gynybos <i>praktiškumas</i>	254
3.11. Pasikeitusi „Verteidigung ist Kampf“ samprata (H. Dahs, R. Hamm)	259
3.12. <i>Koalicinės</i> ir <i>kolizinės</i> gynybos samprata (М. О. Баев, И. З. Коробов).....	261
3.13. <i>Sockelverteidigung</i> (Ch. Richter II, E. Müller, F. Oppper, A. von Stetten, S. Bernard)	265
3.14. <i>Konfliktinė</i> gynyba kaip gynybos strategija (J. Heinrich)	270
3.15. Pačių gynėjų (advokatų) diskursas apie gynybą („savo misiją ir paskirtį“) baudžiamajame procese (G. Mützelburg)	274
3.16. S. Barton požiūris į gynybą <i>gynybos perspektyvų</i> ir <i>gynybos filosofijos</i> kontekste.....	275
4. Vietoj išvadų	278

VII. GYNYBOS KONCEPCIJA ir STRATEGIJA (PAŽINTINĖ SAMPRATA)	289
1. M. Weihrauch išskirti svarbiausi <i>gynybos strategijos</i> komponentai	289
2. Nuosekli ir išbaigta S. Barton <i>gynybos metodika</i>	290
3. S. Bernard požiūris į <i>gynybos strategiją</i>	313
4. И. 3. Копобов ir M. O. Баев akcentuojami principai, kuriais turi būti pagrįsta veiksmingos gynybos strategija	313
5. Vietoj išvadų	314
VIII. GYNYBOS TIKSLAI.....	315
1. Gynybos tikslai ikiteisminio tyrimo etape	319
1.1. Ikiteisminio tyrimo nutraukimas	319
1.2. Teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo inicijavimas	323
1.3. Pasirengimas teisminei bylos nagrinėjimui	324
2. Gynybos tikslai nagrinėjant baudžiamąją bylą pirmosios instancijos teisme	325
2.1. Gynybos tikslai <i>bylos parengimo nagrinėti teisme</i> etape (BPK XVIII skyrius)	325
2.1.1. <i>Kliūtys nagrinėti bylą teisme</i> kaip esminė procesinė sąvoka (kategorija) <i>bylos parengimo nagrinėti teisme</i> etape.....	326
2.1.2. <i>Bylos parengimo nagrinėti teisme</i> etapo devalvacija	328
2.1.3. <i>Bylos parengimo nagrinėti teisme</i> klausimą sprendžiančio ir <i>bylą nagrinėjančio</i> teisėjo tapatumo sukurta nešališkumo problematika	330
2.1.4. <i>Bylos parengimo nagrinėti teisme</i> etapas ir jo reikšmė gynybai	337
2.1.5. Baudžiamosios bylos (baudžiamojo proceso) nutraukimas kaip pirminis (svarbiausias) gynybos tikslas <i>bylos parengimo nagrinėti teisme</i> etape	340
2.1.6. Kiti galimi gynybos tikslai <i>bylos parengimo nagrinėti teisme</i> etape	359
2.2. Gynybos tikslai nagrinėjant baudžiamąją bylą iš esmės pirmosios instancijos teisme	390
2.2.1. Kaltinamojo išteisinimas – maksimalus gynybos tikslas baudžiamosios bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme etape	391
2.2.2. Teismo nutartis nutraukti baudžiamąją bylą (baudžiamąjį procesą) – reikšminga alternatyva kaltinamojo išteisinimui.....	395
2.2.3. Likusios gynybos galimybės	413
2.2.4. Vietoj išvadų	413
3. Gynybos tikslai apskundimo stadijose	414
IX. GYNYBOS POZICIJA	425
1. Gynybos pozicijos (bendri pastebėjimai)	425
2. Įtariamojo (kaltinamojo) tylėjimo samprata	427
3. Kalbėti ar tylėti?	435
4. Jei jau kalbėti, tai ką pasakyti?	448
5. Gynybos pozicijos pasirinkimo (suformavimo) struktūra	450
X. GYNYBOS METODAI.....	459
1. Baudžiamojo proceso tęsimas, delsimas ar vilkinimas (vok. <i>Verfahrensverzögerung</i>).....	461
2. Visiškas (absolūtus) ginamojo tylėjimas	465
3. Įtariamojo (kaltinamojo) parodymai (parodymų davimas)	475

4. Gynėjo prašymai atlikti proceso (tyrimo) veiksmus ar taikyti procesines priemones	488
5. Gynėjo dalyvavimas valstybinių baudžiamojo proceso subjektų atliekamuose proceso (tyrimo) veiksmuose	495
6. Gynėjo savarankiškas įrodomosios informacijos rinkimas ir pateikimas valstybiniam baudžiamojo proceso subjektams (trumpa bendroji charakteristika)	505

XI. PROFESINEI PRAKTIKAI AKTUALESNĖS GYNĖJO TEISĖS

BAUDŽIAMAJAME PROCESU.....	507
1. Gynėjo teisių samprata	510
2. Gynėjo teisė susitikti be pašalinių ir nekliudomai bendrauti su ginamu įtariamoju (kaltinamoju)	515
2.1. Gynėjo teisės susitikti be pašalinių ir nekliudomai bendrauti su ginamuoju bendroji charakteristika	515
2.2. Europos žmogaus teisių teismo požiūris į kaltinamojo teisę susitikti be pašalinių ir nekliudomai bendrauti su gynėju.....	531
2.2.1. Kaltinamojo teisė susitikti be pašalinių ir nekliudomai bendrauti su gynėju Konvencijos 6 straipsnio požiūriu	531
2.2.2. Kaltinamojo teisė susitikti be pašalinių ir nekliudomai bendrauti su gynėju Konvencijos 8 straipsnio požiūriu	549
2.3. Gynėjo ir įtariamojo (kaltinamojo) teisės susitikti be pašalinių ir nekliudomai bendrauti samprata.....	557
2.3.1. Advokato įstojimas į baudžiamąjį procesą įtariamojo (kaltinamojo) gynėju.....	558
2.3.2. Gynėjo ir įtariamojo (kaltinamojo) teisės susitikti be pašalinių ir nekliudomai bendrauti turinys.....	566
2.3.3. Praktinis požiūris į gynėjo ir ginamojo susitarimą dėl gynybos.....	571
2.3.4. Pirmojo gynėjo pokalbio su ginamuoju reikšmė	575
2.4. Gynėjo ir sulaikyto (suimto) įtariamojo (kaltinamojo) teisė susitikti be pašalinių ir nekliudomai bendrauti	592
2.4.1. Sulaikyto įtariamojo procesinis statusas teisės susitikti su gynėju be pašalinių ir nekliudomai bendrauti kontekste	592
2.4.2. Įtariamojo teisių išaiškinimo svarba	599
2.4.3. Gynėjo atsisakymo samprata	616
2.4.4. Baudžiamosios valdžios pareiga suteikti kaltinamajam pozityvią pagalbą įgyvendinant teisę susitikti be pašalinių ir netrukdomai bendrauti su gynėju?	621
2.4.5. Gynėjo ir ginamojo teisės susitikti be pašalinių ir nekliudomai bendrauti veiksmingumo ribotumas.....	622
2.4.6. Laikino sulaikymo teisinis reglamentavimas ir praktika Lietuvoje.....	625
2.5. Gynėjo ir įtariamojo (kaltinamojo) teisė susitikti be pašalinių ir nekliudomai bendrauti iki pirmosios apklausos, prieš apklausą ar prieš teismo posėdį	634
2.6. Gynėjo ir įtariamojo (kaltinamojo) teisės susitikti be pašalinių ir nekliudomai bendrauti tarpusavyje užtikrinimas.....	639
2.6.1. Gynėjo (advokato) liudijimo imunitetas.....	639
2.6.2. Gynėjo (advokato) imunitetas nuo jo korespondencijos, pokalbių telefonu, elektroninių ir kitokių ryšių, taip pat bet kokio kitokio komunikavimo kontrolės ir fiksavimo	652

2.6.3. Gynėjo (advokato) imunitetas nuo kratų, poėmių, turimų dokumentų ir kitokių duomenų apžiūrėjimo, paėmimo ir fiksavimo	662
2.6.4. Gynėjo (advokato) imunitetas nuo gynėjo (advokato) profesinės veiklos kontrolės	676
2.6.5. Kiti procesiniai ir materialieji teisiniai instrumentai, kurie užtikrina gynėjo ir įtariamojo (kaltinamojo) teisę susitikti be pašalinių ir nekliudomai bendrauti, gynėjo ir ginamojo tarpusavio komunikavimo konfidencialumą, o ir apskritai gynėjo (advokato) profesinę (kliento) paslaptį	676
3. Gynėjo teisė susipažinti su ikiteisminio tyrimo duomenimis ar (ir) baudžiamosios bylos medžiaga, taip pat daryti (gauti) šių duomenų (medžiagos) kopijas ar išrašus	683
3.1. Gynėjo teisės susipažinti su ikiteisminio tyrimo duomenimis ar (ir) baudžiamosios bylos medžiaga, taip pat daryti (gauti) šių duomenų (medžiagos) kopijas ar išrašus bendroji charakteristika	683
3.2. Gynėjo teisės susipažinti su ikiteisminio tyrimo duomenimis ar (ir) baudžiamosios bylos medžiaga samprata Europos žmogaus teisių teismo jurisprudencijoje	688
3.3. Ikiteisminio tyrimo duomenų (medžiagos) bei ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijų ir išrašų samprata gynėjo teisės susipažinti su ikiteisminio tyrimo duomenimis (medžiaga) ir daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas ar išrašus kontekste	698
3.3.1. Ikiteisminio tyrimo duomenų (medžiagos) samprata ir sąvokų ikiteisminio tyrimo duomenys bei ikiteisminio tyrimo medžiaga vartojimo eklektiškumas	699
3.3.2. Generalinio prokuroro rekomendacijose išskirtų „tyrimo planų, pasitarimų protokolų, rašytinių nurodymų, kitų ikiteisminio tyrimo organizavimo ir kontrolės dokumentų“ procesinė reikšmė	703
3.4. Gynėjo teisės daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas ar išrašus samprata	708
3.5. „Bendrasis“ gynėjo teisės susipažinti su vykstančio (atliekamo) ikiteisminio tyrimo duomenimis (medžiaga) modelis	712
3.5.1. Ikiteisminio tyrimo sėkmė	729
3.5.2. Kam gynėjas gali atskleisti informaciją ar dokumentus, sužinotą ar gautus susipažinus su ikiteisminio tyrimo duomenimis (medžiaga)	748
3.6. „Bendrasis“ gynėjo teisės daryti ar gauti visos ar dalies ikiteisminio tyrimo medžiagos (dokumentų, duomenų) kopijas ar išrašus modelis	769
3.7. Gynėjo teisė susipažinti su atsisakymo pradėti ikiteisminį tyrimą duomenimis (medžiaga) ar (ir) daryti šios medžiagos kopijas ar išrašus	778
3.8. Gynėjo teisė susipažinti su sustabdyto ikiteisminio tyrimo duomenimis (medžiaga) ar (ir) daryti šios medžiagos kopijas ar išrašus	784
3.9. Gynėjo teisė susipažinti su nutraukto ikiteisminio tyrimo duomenimis (medžiaga) ar (ir) daryti šios medžiagos kopijas ar išrašus	785
3.10. Gynėjo teisė susipažinti su ikiteisminio tyrimo, baigiamo kaltinamuoju aktu, duomenimis (medžiaga) ar (ir) daryti šios medžiagos kopijas ar išrašus	791
3.11. Gynėjo teisė susipažinti su atskirais, de lege lata eksplicitiškai įvardytais ikiteisminio tyrimo duomenimis (dokumentais) ar (ir) daryti jų kopijas ar išrašus	801
3.12. Gynėjo teisė dalyvauti tam tikruose proceso (tyrimo) veiksmuose ir susipažinti su šių proceso (tyrimo) veiksmų protokolais ir priedais prie jų, taip pat daryti šių proceso aktų kopijas ar išrašus	803
3.13. Gynėjo teisė susipažinti su visais ikiteisminio tyrimo duomenimis (medžiaga), kuriuos prokuroras pateikia ikiteisminio tyrimo teisėjui ar (ir) teismui, spęsti	

kardomosios priemonės suėmimo paskyrimo, termino nustatymo ar pratęsimo klausimus bei nagrinėjant skundus dėl kardomosios priemonės suėmimo	805
3.13.1. <i>Ikiteisminio tyrimo termino atnaujinimo</i> interpretacija Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje	815
3.13.2. Kardomosios priemonės suėmimo klausimą sprendžiančio ikiteisminio tyrimo teisėjo (teismo) procesinės kompetencijos apibrėžimas (apribojimas) teismų praktikoje	827
3.14. Gynėjo teisė susipažinti su baudžiamosios bylos medžiaga ir daryti šios medžiagos kopijas ar išrašus.....	833

IVADAS

Šiandieninis baudžiamasis procesas daugeliui (viešajame diskurse) atrodo nesuvokiamas (neįmanomas) be advokato – profesionalaus gynėjo. Gynėjas yra tarsi neatskiriamas, integralus baudžiamojo proceso elementas. Visiškai nesvarbu, ar gynėjas yra laikomas būtinu apkaltinto asmens patarėju, padedančiu jam neprarasti laisvės ir kitų įgimtų teisių, ar į gynėją žvelgiama kaip į teisininką profesionalą, kuris padeda teismui nesuklysti. O gal pasidavus masinių medijų įtakai (advokatus visuomet rodo kino filmuose) ar tiesiog iš įpratimo. Žinoma, taip buvo ne visuomet, ir dabar yra ne visur. Tikriausiai visos žmogaus teisės žmonijos istorijoje buvo iškovotos valia, krauju ir ašaromis, ir gynėjai ne iš karto atrado savo vietą procesiniame Olimpe. Be to, išsaugoti tai, ką susikūrei, nėra lengviau nei susikurti. Neatsitiktinai viena žymiausių Vokietijos advokatams (gynėjams baudžiamosiose bylose) skirta knyga „Handbuch des Strafverteidigers“ (Dahs, 2015, p. 6) pradedama Vokietijos advokatūrai „kultiniu“ teiginiu „gynyba yra kova“ (vok. *Verteidigung ist Kampf*). Advokatūros kilmė, istorija ir vertybės yra svarbus šaltinis advokatūros vystymuisi ir tobulėjimui. Teisingai sakoma, jog žmonės, kurie nežino savo istorijos, išlieka vaikais ar kartoja buvusias klaidas. Juolab, kad advokatūrai kyla vis nauji rimti iššūkiai, ir šiandien pasigirsta, o, vertinant Lietuvos valstybės judėjimo vektorių, panašu, jog kuo toliau, tuo vis labiau bus garsesni balsai, kurie abejoja, o kartais net ir kategoriškai neigia gynėjo ir gynybos funkcijos naudą procesiniams tikslams, advokatūros kaip vieningos profesinės korporacijos būtinybę, išskirtinę gynėjo procesinę kompetenciją ir pan.

Vien formalus gynėjo būtinybės ar net ir naudos kaltinamajam, o ir apskritai baudžiamajam procesui pripažinimo nepakanka. Nominalus gynėjas iš tiesų nėra reikalingas nei kaltinamajam, nei bendruomenei. Tad koks turi būti gynėjas, kad duotą naudą visiems? Kokia yra gynėjo misija baudžiamajame procese? Kokiomis procesinėmis teisėmis, imunitetais ir galimybėmis jis turi būti apginkluotas, kad užtikrintų efektyvią kaltinamojo gynybą? Kita vertus kiek aktyviai ir intensyviai gynėjas gali ar privalo padėti ginamajam ir šiuo požiūriu varžyti kriminalinę justiciją ar net jai trukdyti? Įgyvendindamas gynybos funkciją, advokatas patenka į daugybę pačių įvairiausių socialinių kontaktų – su ginamuoju ir jo socialine aplinka, procesiniais oponentais, teisėjais, kolegomis advokatais, liudytojais, masinėmis medijomis ir t. t., kurių metu iškyla įvairių profesinių dilemų. Pavyzdžiui, patarti ginamajam tylėti ar ne? O gal patarti meluoti? Ar pateikti teismui dokumentą, kuris, gynėjo žiniomis, yra suklastotas? O jei gynėjas neturi tikro žinojimo, o tik spėja, daro tokią prielaidą? Kiekviena šių situacijų turi savo specifinį prieskonį.

Atsakymo į šiuos ir panašius klausimus Lietuvos profesiniame diskurse, deja, nėra. Advokato įgyvendinama gynyba baudžiamajame procese neabejotinai yra viena kontraversiškesniųjų teisinių profesijų, tačiau išanalizuota mažiausiai. Be to, ir būsimų advokatų „niekas nemoko būti advokatu“.

Advokatūra negali užmerkti akių ir į istorijos tėkmėje gana stipriai besikeičiančią advokato sampratą, šios profesijos prestižą ir patrauklumą. Šiandieniniame informacinės, tačiau kartu ir vartotojiškos visuomenės sanklodoje vis mažesnis dėmesys yra skiriamas formaliam advokato statusui ir kompetencijoms („bet koks teisininkas gali daryti tą patį, ką dabar daro advokatas, tad kam apskritai reikia advokatų ir advokatūros?“), advokato įgyvendinama gynyba baudžiamajame procese tampa gryna ekonomine veikla, „paslauga klientui“. Gal dar ne visiškai tokia pačia, kaip, pavyzdžiui, riestainių pardavinėjimas miesto skvere ar pavėžėjimas iš oro uosto, tačiau ir gynyba jau beveik visa apimtimi yra vertinama pagal vartotojų apsaugos, klientų pasitenkinimo, veiklos rentabilumo, ekonominės naudos ir pan. kriterijus.

Lietuvoje vyraujanti baudžiamojo proceso teisės doktrina niekada nemėgo advokatūros, gynėjų ir gynybos funkcijos baudžiamajame procese. Šioms temoms niekada neskyrė didesnio dėmesio ir gilesnės analizės, jų šalinosi, jas laikė ir vis dar tebelaiiko kažkokiomis „raupsuotomis“, „svetimomis“. Toks procesinis mentalitetas išliko iki pat šių dienų. Advokatūros teorijos vakuumą 1930 m. publikuotu leidiniu „Baudžiamųjų bylų gynimas“ kažkiek užpildė S. Bieliackinas. Žinoma, advokatūrai ir advokatams skirtų tyrimų ir įžvalgų šiuo metu daugėja, pagaliau turime ir išsamų advokatūrai kaip socialinei institucijai skirtą leidinį „Advokatūros teisė“ (2018), tačiau išsamios gynėjo įgyvendinamos gynybos baudžiamajame procese funkcijos analizės, žvelgiant per gynėjo profesinės veiklos prizmę, vis dar nėra.

Ši mokslo monografija, žinoma, nėra panacėja. Ja tik siekiama bent kažkiek užpildyti šią akivaizdžią doktrinos spragą, grąžinti skolą tam, kas buvo ir yra tiek metų skriaudžiamas. Šioje mokslo monografijoje yra tęsiamas prieš penkerius metus pradėtas (Merkevičius, 2018) baudžiamajam procesui skirtas mokslinis tyrimas, dėmesį sutelkiant į „gynybą baudžiamajame procese“ kaip vieną svarbiausių praktinių procesinių institutų. Žinoma, viename moksliniame kūrinyje (kad ir kokios apimties jis būtų) neįmanoma išsamiai aptarti visų klausimų, todėl analizei pasirinkti tie advokatūros teorijai ir gynėjo profesinei praktikai aktualūs aspektai, kurie labiausiai stokoja dėmesio, yra mažiausiai paliesti profesiniame diskurse. Šiuo moksliniu tyrimu siekiama (jo tikslas yra) atskleisti gynybos baudžiamajame procese pagrindus: „profesionaliosios gynybos“ istorines ištakas, konstitucinį pamatą, gynėjo dalyvavimo baudžiamajame procese paskirtį, gynėjo santykius su baudžiamojo proceso dalyviais, gynybos koncepcijos, strategijos ar metodikos sampratą, gynybos tikslus, pozicijas ir metodus, taip pat gynybos praktikai aktualias gynėjo teises ir galimybes baudžiamajame procese.

Baudžiamasis procesas nėra socialinė simuliacija ar eksperimentinė laboratorija (nors baudžiamosios valdžios požiūris kartais būna labai artimas tam). Tai socialinė erdvė, kurioje nusprendžiamas konkretaus žmogaus ir jo artimiausios aplinkos likimas. Todėl,

neišduodant savo vertybinių nuostatų, ir šioje mokslo monografijoje yra pristatomas ne sterilus vadovėlinis, o praktinis požiūris į tikrą baudžiamąjį procesą, „gyvą procesinę veiklą“. Būtina vieną kartą visiems laikams įsisąmoninti, kad baudžiamasis procesas nėra tai, ką suponuoja konstitucija, įstatymai ir baudžiamojo proceso teisės doktrina (pastaroji šiuo metu apskritai tapo „praktikos pamote“). Paradoksalu, tačiau perskaičius vien knygutę, pavadintą „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas“, neįmanoma žinoti, koks iš tiesų yra Lietuvos baudžiamasis procesas. Bendrąja prasme baudžiamąjį procesą itin stipriai įtakoja teismų jurisprudencija ir baudžiamojo persekiojimo praktika. O tai, koks bus konkretus ikiteisminis tyrimas ar teisminis baudžiamosios bylos nagrinėjimas, lemia konkrečios veikiančios asmenybės; jų žinios, kompetencija, padorumas ir interesai. Šioje monografijoje nevengiama kelti ir mėginama atsakyti į nepatogius klausimus, stengiamasi paneigti baudžiamosios valdžios išgalvotus procesinius mitus.

Siekiant užsibrėžto tikslo, šioje monografijoje:

(i.) atskleidžiamos „profesionaliosios gynybos“ baudžiamajame procese istorinės ištakos ir parodomos vystymosi kryptys,

(ii.) aptariamas asmens teisės į gynybą ir teisės turėti advokatą konstitucinis pamatas,

(iii.) apibrėžiama gynėjo dalyvavimo baudžiamajame procese paskirtis, tikslai ir funkcijos,

(iv.) įvertinami gynėjo santykiai su svarbiausiais baudžiamosios procesinės erdvės dalyviais: ginamuoju, nukentėjusiuoju, valstybiniais baudžiamojo proceso subjektais ir kt.,

(v.) analizuojama gynybos samprata ir svarbiausi praktiniai akcentai: (a.) koncepcija, strategija ar metodologija, (b.) tikslai, (c.) pozicijos ir (d.) metodai,

(vi.) nagrinėjamos profesinei praktikai aktualesnės gynėjo teisės baudžiamajame procese: (a.) teisė susitikti be pašalinių ir nekliudomai bendrauti su ginamuoju, (b.) teisė susipažinti su ikiteisminio tyrimo ir baudžiamosios bylos medžiaga bei gauti jos kopijas, (c.) teisė aktyviai dalyvauti valstybinių baudžiamojo proceso subjektų atliekamuose proceso (tyrimo) veiksmuose ir priimant procesinius sprendimus, (d.) teisė savarankiškai rinkti gynybai reikalingus faktinius duomenis ir (e.) teisė pasakyti baigiamąją kalbą.

Norisi tikėti, kad šioje mokslo monografijoje iškeltos temos, pristatyta analizė, pateikti argumentai ir suformuluotos įžvalgos bus įdomios ir naudingos tiek teoriniu (baudžiamojo proceso teisės doktrinos ir advokatūros teorijos), tiek praktiniu (kasdienėje advokato praktikoje aiškinant ir taikant įstatymus, formuluojant ir pasirenkant gynybos tikslus, procesinio elgesio modelius ir pan.) požiūriais. Šiais požiūriais naudą sau gali atrasti ir studentas, ir profesorius, ir prokuroras ar teisėjas, ir šiaip smalsus, baudžiamuoju procesu, advokatūra ar žmogaus teisėmis besidomintis žmogus. Nors pagrindinis dėmesys šioje mokslo monografijoje yra sutelktas į gynybą baudžiamajame procese, tačiau joje yra aptarta ir daug procesinių klausimų, kurie nėra tiesiogiai susiję su gynyba, bet turi reikšmės gynėjo profesinės veiklos ginant įtariamąjį (kaltinamąjį) veiksmingumui. Tad, net žiūrint formaliai, ši mokslo monografija praplečia baudžiamojo proceso teisės doktriną, neretai formuluoja ir pagrindžia alternatyvią poziciją. Žinoma, nauda, kurią gali duoti

ši mokslo monografija, labiausiai priklauso nuo noro ir pastangų ją atrasti ir pasiimti, nuo išankstinių pažiūrų ir lūkesčių. Vis dėlto bent vienu aspektu ši mokslo monografija yra ryškiai kitokia nei yra įprasta Lietuvoje vyraujančiai baudžiamojo proceso teisės doktrinai – ji „neskaido padebesiais, o tvirtai stovi ant žemės“, neidealizuoja įstatymo teksto ar baudžiamosios valdžios institucijų geros valios, o mato ir „tiesiai šviesiai“ sako taip, kaip yra realiame gyvenime. Tai ne nuasmenintas vadovėlinis, o asmeniškai išgyventas ir apmąstytas požiūris.

Kaip buvo pažymėta ir pirmojoje „Baudžiamojo proceso enciklopedijos“ knygoje (Merkevičius, 2018), taip ir ši (ypač ši) mokslo monografija, kurioje yra tęsiama „baudžiamojo proceso enciklopedijos“ idėja, buvo rašoma galvojant apie (tad ir labiausiai yra skirta) laisvo mąstymo ir valios žmogų, kuris, viena vertus, yra empatiškas, jaučia tikrąją prigimtinę kiekvieno žmogaus vertę ir didybę, kita vertus, supranta tikrąją baudžiamojo proceso galią, kuri gali ir padėti įgyvendinti teisingumą, ir sužlugdyti žmonių likimus, todėl nesitaiksto su esama padėtimi, o stengiasi kurti tokį baudžiamąjį procesą, kuris vienodai veiksmingai užtikrintų ir efektyvią kriminalinę justiciją, ir į baudžiamąjį procesą patenkančio žmogaus teises.

Ši mokslo monografija teoriniu požiūriu yra „... kažkur tarp žemės ir dangaus ...“, „idealaus ir realaus“, o praktiniu požiūriu tai „advokato laiškas advokatui“.

SANTRUMPOS

Lietuvos Respublikos Konstitucija	Konstitucija
Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolu Nr. 11 su papildomais protokolais Nr. 1, 4, 6 ir 7 (1950).	Konvencija
Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas (1996).	Paktas
Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas	Advokatūros įstatymas ar AĮ
Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas	Baudžiamasis kodeksas ar BK
Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, įsigaliojęs 2003 m. gegužės 1 d.	Baudžiamojo proceso kodeksas, BPK ar naujasis Baudžiamojo proceso kodeksas, naujasis BPK
Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, galiojęs iki 2003 m. gegužės 1 d.	senasis Baudžiamojo proceso kodeksas ar senasis BPK
Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968, Baudžiamojo proceso kodekso, patvirtinto 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX-785, ir Bausmių vykdymo kodekso, patvirtinto 2002 m. birželio 27 d. įstatymu Nr. IX-994, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas	Baudžiamojo proceso kodekso įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas
Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymas	Kriminalinės žvalgybos įstatymas ar KŽĮ
Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas	Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas
Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas	Prokuratūros įstatymas ar PĮ
Lietuvos Respublikos teismų įstatymas	Teismų įstatymas ar TĮ
Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymas	Teismo ekspertizės įstatymas ar TEĮ
Europos žmogaus teisių teismas	EŽIT
Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	LAT
vok. Randnummer; liet. puslapio šone esantis skaičius	Rdnr.

I.

DISKURSAS APIE ADVOKATUS

Advokatūra ar gynyba baudžiamajame procese yra, tikriausiai, pati kontraversiškesniausia teisininko profesinė praktika.

I. BAUDŽIAMOJO PROCESO TEISĖS DOKTRINOJE IR ADVOKATŪROS TEORIJOJE VYRAUJANTIS POŽIŪRIS Į GYNĖJUS IR GYNYBĄ BAUDŽIAMAJAME PROCESĖ

„**Klasikinė advokatūros mokykla (teorija)**“¹ į gynėją ir gynybą baudžiamajame procese įprastai žvelgia **iškilingai, pakiliai ir net sakralizuotai**: laiko vienu „seniausių procesinių institutų“ (Фойницкий, 1996, p. 468; Лубшев, 2001, p. 66-94; Мартынич, 2009, p. 6), gynėją vadina „kovotoju už teisę“ – *advocatus miles* (Владимировъ, 1911, p. 8-9), gynėjo statusą ir procesinių galimybių apimtį tiesiogiai sieja su paties baudžiamąjo proceso evoliucija (Drakšas, 2012, p. 29-45; Beulke, 1980, p. 23), advokatūrai priskiria „pilietinės visuomenės gynėjos“ funkciją (Буробин, Плетнев and Шубин, 2006, p. 15; Кони, 1956, p. 43), mėgina pagrįsti besikeičiantį gynėjo vaidmenį moderniam baudžiamajame procese (Beulke, 1980, p. 183-215; Kempf, 2000, p. 3-27) ir t. t. J. A. Glaser dar 1885 m. publikuotame moksliniame veikale „Handbuch des Strafprozesses“, kuris skirtas išsamiai baudžiamąjo proceso analizei, teigė, jog **baudžiamąjo proceso istorija – tai gynybos istorija, o gynybos istorija – tai gynėjo procesinio statuso (gynėjo teisinės padėties) istorija** (Glaser, 1885, p. 223.).

Žymus Vokietijos kriminalinės justicijos tyrinėtojas K. Lüderssen vaizdingai sako, jog baudžiamosiose bylose praktikuojantys – *ginantys* – advokatai visuomet žavėjo žmones. Kiekvienas žmogus – taip pat ir dažnai išsilavinęs, pasiturintis ir įtakingas – jaučia tam tikrą palankumą (prieraišumą) tam, kas jam atrodo paslaptinga ar kažkiek baugina. Aplinka, kuri vadinama *kriminaline*, ir kurią advokatas gerai pažįsta, o ši aplinka pasitiki advokatu, žmonėms yra *neliečiama*, tačiau kita vertus kartais net ir žavinga. Šioje aplinkoje advokatas, visuomet apgalvodamas, aistringai ir sumaniai, tačiau kartu ir užjausdamas padeda atstumtąjam, siekdamas sąžiningo teisingumo. Tad *advokatas* yra tam tikrame

---

1 Pavadinimas, žinoma, yra sąlyginis.

sunkiai atskiriamame santykiyje tarp kino ir tikrovės. Filmuose vaizduojamas dar kitoks advokato tipas, nei yra iš tiesų – filmuose advokatas vaizduojamas kaip besąlygiškai atsidavęs visagaliam gangsteriui, šio valią įgyvendinanti paklusni marionetė. Šis advokato įvaizdis taip pat kursto kasdienę vaizduotę. Tą patį daro ir laikraščių antraštės ar iliustracijos, skelbiančios apie reikšmingas žinomų advokatų pergales ar pralaimėjimus. Toks požiūris į advokatą yra jau nuo senų laikų ir būtų galima tą palikti ramybėje, tačiau dėl požiūrio ši dėmesio centre (rampų šviesoje) esanti figūra kartais praranda aiškius kontūrus ir pradeda mirgėti pačiomis įvairiausiomis spalvomis (Lüderssen, 1981, p. 145).

2. GYNĖJO ĮVAIZDIS VIEŠAJAME DISKURSE

Nors advokatą, gynėją, advokatūrą ir gynybą aukštinančių, ja besišavinčių vertinimų visais laikais buvo ir yra gausybė, vis dėlto, žvelgiant apibendrintai, panašu, jog **diskursas apie advokatus ar gynėjus baudžiamajame procese** – iš esmės kokį jį bepaimtume: ar ekspertinį – profesinį, ar viešąjį, vadinamąjį „žmonių iš gatvės“, taip pat kokį advokatūros raidos etapą bevertintume – **yra negatyvus**.

Už „klasikinę advokatūros mokyklą“ kiek kritiškesnis, tačiau vis dar pagarbų, dalykišką toną ir retoriką išlaikantis požiūris į advokatą (gynėją) visų pirma **nebeidealizuoja** nei advokatūros kaip organizacijos (instituto), nei gynėjo vaidmens baudžiamajame procese, o **akcentuoja pragmatiškesnius gynėjo profesinės veiklos aspektus**, tam tikrus **advokatūros skaudulius** ar vadinamąsias **profesines ydas ir profesines dilemas**, pavyzdžiui: gynėjo teikiamos teisinės pagalbos (gynybos) kokybę (Demko, 2006, p. 250-259) ir elgesio moralumą (Roxin, 1999, p. 1-2) – „nusikaltimo šešėlis krenta ne tik ant kaltinamojo; jis užtemdo ir jo advokatą“ (Hammerstein, 1990, p. 261); grėsmes, kurios siaurina gynėjo nepriklausomumą (Schelzke, 2013, p. 86-91; Weitbrecht and Weidenbach, 2010, p. 2328-2330); neigiamą advokato vaidmenį pinigų plovimo kontekstuose (Raschke, 2012, p. 606-611; Lüderssen, 2000, p. 324-340) ir t. t. Jau profesiniame diskurse galima sutikti mėginimų kurti advokato kaip savotiškos prabangos elemento ar vien tik pasiturinčių žmonių privilegijos (Kempf, 1997, p. 1734-1735.) įvaizdį.

Istoriškai, ypač vokiškojoje procesinėje tradicijoje, advokatai taip pat nebuvo mėgiami. Pavyzdžiui, Prūsijos karalius Friedrich Wilhelm II von Preußen advokatus vadino „siurbėlėmis ir niekingais šliužais (ropliais)“ (Васьковскій, 1893, p. 236-237; Фойницкий, 1996, p. 467), o 1780 m. *Corpus Iuris Fridericianum* beveik šimtui metų (iki 1878 m.) apskritai panaikino laisvąją advokatūrą Prūsijoje (Beulke, 1980, p. 28-29). Vienas ryškiausių Prancūzijos valdovų Napoléon Bonaparte, nors pats gimė advokato šeimoje, kancleriui Jean-Jacques-Regis Cambaceres guodėsi, jog norėtų nupjauti liežuvį kiekvienam advokatui, kuris juo naudojasi prieš vyriausybę (Фойницкий, 1996, p. 467; Владиміровъ, 1911, p. 61). Sovietų Sąjungos apologetas В. И. Ленин (Ульянов), beje, vėlgi pats trumpai pabuvęs advokato padėjėju, 1905 m. sausio 19 d. „laisške E. D. Stasovoj ir draugams

Advokato igyvendinama gynyba baudžiamajame procese neabejotinai yra viena kontraversiškesnių teisinių profesijų. Julius Glaser dar 1885 m. pagrįstai teigė, jog „baudžiamojo proceso istorija – tai gynybos baudžiamajame procese istorija, o gynybos baudžiamajame procese istorija – tai gynybos procesinio statuso istorija“. Gynybai baudžiamajame procese skirtos diskusijos Vokietijoje neretai yra pradedamos ar lydimos šios šalies advokatūrai „kultiniu“ Hans Dahs teiginiu, jog „Gynyba yra kova. Kova už kaltinamojo teises, konfliktuojant su valstybės institucijomis, kurios siekia įvykdyti joms priskirtą užduotį persekioti nusikaltimus“. Nepaisant tokio gynybos pobūdžio ir reikšmės ginamo žmogaus likimui, būsimų advokatų „niekas nemoko būti gynėjais baudžiamajame procese“.

Lietuvoje vyraujanti baudžiamojo proceso teisės doktrina niekada nemėgo advokatūros, gynėjų ir gynybos funkcijos baudžiamajame procese. Šioms temoms niekada neskyrė didesnio dėmesio, jų šalinosi, laikė ir vis dar tebelaiko kažkokiomis „svetimomis“.

Atsižvelgiant į tai, kad užsibrėžus tikslą išsamiai aptarti gynybos baudžiamajame procese sampratą, labai lengva pamesti horizontą, šioje mokslinėje monografijoje siekiama atskleisti tik „gynybos baudžiamajame procese pagrindus“: „profesionaliosios gynybos“ istorines ištakas, konstitucinį pamatą, gynybos dalyvavimo baudžiamajame procese paskirtį ir santykius su svarbiausiais baudžiamosios procesinės erdvės dalyviais, gynybos tikslus, pozicijas ir metodus, taip pat gynybos praktikai aktualias gynybos teises ir galimybes baudžiamajame procese.

Šioje mokslinėje monografijoje pristatomas ne teorinis, „sterilus vadovėlinis“ vertinimas, o asmeniškai išgyventas ir apmąstytas praktinis požiūris į „tikrą“ baudžiamąjį procesą, „gyvą procesinę veiklą“, nevengiama kelti ir mėginama atsakyti į nepatogius klausimus, stengiamasi paneigti baudžiamosios valdžios išgalvotus procesinius mitus.